

เยียวยาคนไทยชายแดนใต้ ใญ่แนวคิดเหมือนการดูแลผู้ลี้ภัยในยูกันดา

นายแพทย์สุภัทร ฮาสุวรรณกิจ

มูลนิธิเพื่อการเยียวยาและสร้างความสมานฉันท์ชายแดนใต้

สถานการณ์กับจำนวนผู้ประสบเหตุที่ต้องได้รับการเยียวยา

สถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ตั้งแต่ เดือนมกราคม 2547 จนถึงเดือนตุลาคม 2554 เป็นเวลา 7 ปี 10 เดือนนั้น จากการรวบรวมข้อมูลอย่างต่อเนื่องของ ผศ.ดร.ศรีสมภพ จิตร์ภิรมย์ศรี พบว่าเกิดเหตุความไม่สงบรวมทั้งสิ้น ประมาณ 11,265 เหตุการณ์ ทำให้มีผู้เสียชีวิตและได้รับบาดเจ็บรวมกันจำนวนประมาณ 13,207 ราย แยกเป็นจำนวน ผู้เสียชีวิตรวม 4,943 ราย และจำนวนผู้บาดเจ็บรวม 8,264 ราย

เหยื่อของความรุนแรงทำให้มีผู้เสียชีวิตในระหว่าง 94 เดือนนับตั้งแต่เดือนมกราคม 2547 ถึงเดือนตุลาคม 2554 ซึ่งมี มากถึง 4,943 รายนั้น จะพบว่า

- ส่วนใหญ่ก็คือราษฎรทั่วไป สัดส่วนร้อยละ 50
- ถัดมาเป็นการเสียชีวิตในกลุ่มของเจ้าหน้าที่หรือผู้ทำงานให้กับรัฐ โดยกลุ่มทหารเสียชีวิตมากที่สุด สัดส่วนร้อยละ 7 เจ้าหน้าที่ตำรวจ สัดส่วนร้อยละ 6 รวมสัดส่วนในกลุ่มนี้เท่ากับร้อยละ 13
- กลุ่มผู้ที่ถูกเรียกว่าผู้ก่อความไม่สงบที่เสียชีวิตจากการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ สัดส่วนร้อยละ 9
- กลุ่มของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สัดส่วนร้อยละ 6
- ชุดคุ้มครองหมู่บ้าน และอาสาสมัคร ฯลฯ สัดส่วนร้อยละ 6
- ลูกจ้างของรัฐ สัดส่วนร้อยละ 4
- ครูและบุคลากรทางการศึกษา สัดส่วนร้อยละ 3
- ข้าราชการอื่นที่ไม่ใช่ครูและรัฐวิสาหกิจ สัดส่วนร้อยละ 2
- และอื่นๆ อีกร้อยละ 7

สำหรับผู้ที่บาดเจ็บนั้น จากข้อมูลของ ศอบต. ตั้งแต่เกิดเหตุการณ์ในปี 2547 จนถึงสิ้นปี 2553 พบว่า

- กลุ่มที่มีอาการบาดเจ็บเล็กน้อยมีสัดส่วนร้อยละ 32.2 หรือ 2,150 ราย กลุ่มนี้เกือบทั้งหมดได้รับการรักษาแบบ ผู้ป่วยนอก ไม่ได้มีอาการถึงขั้นนอนพักรักษาตัวในโรงพยาบาล

- กลุ่มที่บาดเจ็บปานกลางนั้นมีสัดส่วนร้อยละ 27.9 หรือ 1,806 ราย กลุ่มนี้ส่วนใหญ่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลเพียงระยะสั้น และมีระยะเวลาในการหายของบาดแผลน้อยกว่า 21 วัน
- กลุ่มที่บาดเจ็บสาหัส มีสัดส่วนที่สูงที่สุดคือ 34.9% หรือ 2,259 ราย โดยนิยามกลุ่มนี้ใช้ระยะเวลาในการรักษาตัวรวมมากกว่า 21 วัน ทั้งนี้นับรวมระยะเวลาทั้งที่อยู่ในโรงพยาบาลและพักรักษาตัวที่บ้าน
- และกลุ่มสุดท้ายคือ ผู้ประสบเหตุที่มีความพิการหรือทุพพลภาพติดตัว กลุ่มนี้มีสัดส่วน 4.0% หรือ 259 ราย ซึ่งเป็นกลุ่มที่ต้องการความช่วยเหลือมากกว่าเพียงแค่เงินช่วยเหลือเยียวยา

ในมิติด้านความครอบคลุมของการเยียวยานั้น ความครอบคลุมในการเยียวยาผู้ที่ประสบเหตุที่ครอบคลุมเกือบทุกรายที่เข้าหลักเกณฑ์ จะมีก็แต่รายที่ไม่เข้าหลักเกณฑ์ซึ่งมีสองกลุ่มใหญ่คือ กลุ่มที่ฝ่ายความมั่นคงเห็นว่าเป็นผู้ก่อเหตุความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ และกลุ่มที่เกิดจากเหตุส่วนตัวที่ไม่ใช่จากเหตุการณ์ความไม่สงบเท่านั้น ที่ไม่ได้รับความช่วยเหลือจากการเงินงบประมาณในการเยียวก่อนนี้ การเยียวยาผู้ประสบเหตุความไม่สงบ อย่างมีคุณภาพจึงยังคงเป็นความท้าทายที่ยังไม่เห็นแนวทางจากภาครัฐในการสร้างความฝันในการมีชีวิตที่ดีกว่าอย่างแตกต่าง

หากถามว่า วันนี้การเยียวยาผู้ประสบเหตุความไม่สงบจังหวัดชายแดนใต้ นั้น พอไปได้ไหม คำตอบก็น่าจะอยู่ที่พอไปได้ แต่ยังไม่ดีที่สุด ที่ไม่ดีที่สุดก็เพราะปัญหาอยู่ที่วิธีคิดมากกว่าอยู่ที่การจัดการ

บทเรียนจากดูแลผู้ลี้ภัยในประเทศยูกันดา

วิธีคิดหรือกรอบคิดจะนำมาสู่การออกแบบการแก้ปัญหา วันนี้เยียวยาคนไทยชายแดนใต้ ใช้วิธีคิดเดียวกันกับการดูแลผู้ลี้ภัยในยูกันดา

Ochola Alice Jean Mangwi นักสังคมสงเคราะห์ที่ปฏิบัติงานให้กับองค์กรเอกชนระหว่างประเทศจากประเทศยูกันดา ได้ให้ข้อมูลว่า ในประเทศยูกันดาเองมีค่ายผู้ลี้ภัยหลายแห่ง จาก 5 ประเทศรอบยูกันดา มีถึง 3 ประเทศที่มีปัญหาความขัดแย้งภายในและส่งผลให้มีผู้อพยพเข้ามาพักพิงในประเทศยูกันดา ส่วนใหญ่มาจากประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก ประเทศใหม่ล่าสุดที่เพิ่งตั้งขึ้นคือซูดานใต้ และรวันดา

ในช่วงแรกนั้นการจัดการที่พักอาศัยก็เป็นแบบค่ายผู้ลี้ภัยที่สร้างแบบชั่วคราว แต่เมื่อผู้ลี้ภัยเหล่านี้พักอาศัยยาวนานและสถานการณ์ในประเทศตนเองยังคงไม่ปลอดภัยในการกลับไปยังถิ่นฐานเดิม ก็เลยมีการปรับเปลี่ยนจากค่ายผู้ลี้ภัยหรือ refugee camp มาเป็น refugee settlement หรือแหล่งพักพิงถาวรสำหรับผู้ลี้ภัย เพราะผู้ลี้ภัยเหล่านี้พักอาศัยยาวนานจนกลายเป็นชุมชน อยู่จนกลายเป็นหมู่บ้านถาวร แต่ละ settlement นั้นมีจำนวนผู้ลี้ภัยนับหมื่นคน บางแห่งมากถึงสองหมื่นคน

แหล่งพักพิงถาวรนี้ได้มีการจัดการที่เป็นระบบมากกว่าค่ายผู้ลี้ภัยแบบชั่วคราว ใช้เงินช่วยเหลือจำนวนมากจาก UNHCR หรือองค์กรผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ มีการจัดระบบโรงเรียนสำหรับเด็ก มีทั้งระดับประถมและมัธยม มีสถานอนามัยและ

โรงพยาบาลขนาดย่อมที่มีแพทย์ประจำ เจ็บป่วยไปใช้บริการได้โดยไม่มีค่าใช้จ่าย มีโปรแกรมการแก้ปัญหาการระบาดของโรคเอดส์ การให้ยาต้านไวรัสเอดส์ การคุมกำเนิด การฝากครรภ์ รวมทั้งการจัดการแมลงนำโรคเช่นยุงที่นำโรคมาเลเรีย มีน้ำสะอาดสำหรับดื่ม มีระบบแบ่งปันอาหาร ทำให้มีอาหารกินครบมือ หรืออย่างน้อยก็ไม่อด มีถนน มีบ้านพักอาศัย แม้จะยังแออัดและทรุดโทรม แต่สภาพโดยทั่วไปก็ดีกว่าสภาพชุมชนทั่วไปของประเทศในแถบนั้น

อีกทั้งในระยะหลังๆ ก็มีการส่งเสริมอาชีพ เช่นการทำหัตถกรรม ต่อมาก้าวสำคัญคือมีการจัดสรรที่ดินสำหรับแต่ละครอบครัวเพื่อจะได้ทำการเพาะปลูกเล็กๆ น้อยๆ คนละ 1-2 เอเคอร์ (1 เอเคอร์เท่ากับ 2.5ไร่) เพื่อเพิ่มผลผลิตอาหารในพื้นที่ เพื่อให้มีความหลากหลายของอาหารมากขึ้นมากกว่าอาหารกระสอบที่บริจาคนานาชาติ เมื่อมีผลผลิตก็เกิดตลาดขึ้นในแหล่งพักพิงถาวรนั้น จากเดิมขายกันเองสำหรับคนภายใน แต่ต่อมามีคนภายนอกแหล่งพักพิงถาวรเข้ามาซื้อด้วย บัดนี้ชุมชนนี้จึงได้กลายเป็นชุมชนใหญ่กลับมาใช้ชีวิตชีวิตรวมมากกว่าค่ายผู้ลี้ภัยในรูปแบบเดิม แต่อย่างไรก็ตาม ก็ยังต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากนานาชาติเป็นหลัก

แม้ว่าในค่ายจะยังมีปัญหามาก เพราะคนหนุ่มมากมาอาศัยอยู่ด้วยกัน ยังมีความขาดแคลนอยู่มาก แต่ก็มิใช่คนหลบหนีออกจากค่ายน้อยมาก เพราะที่นี่มีสวัสดิการดี ออกมาก็ไม่มีงานทำ ไม่มีข้าวกิน ไม่มีที่พัก กลับประเทศตนเองก็ไม่ได้ และบางส่วนอาจไม่ยอมกลับด้วย เพราะที่นี่มีสวัสดิการที่ดีกว่า และเป็นห่วงเรื่องการศึกษาของลูกๆ

คนยูกันดาอพยพยังแรนแค้น ไร้คนดูแล

ในท่ามกลางสวัสดิการที่ดีกว่าของผู้ลี้ภัย ซึ่งเป็นผู้ประสบทุกข์เชิงนโยบายของสหประชาชาติ คนในพื้นที่เองคือคนยูกันดาที่อยู่ในหมู่บ้านรอบๆ ค่ายอพยพ ซึ่งก็มีอยู่จำนวนมาก ยกตัวอย่างเช่น ในค่ายผู้ลี้ภัยแห่งหนึ่งทางเหนือของประเทศ มีผู้อพยพ 20,000 คน และประชาชนชาวยูกันดาที่อยู่รอบๆ ค่ายนั้นมีประมาณ 30,000 คน

แม้เขาประชาชนในประเทศยูกันดาไม่ใช่ผู้อพยพ แต่ส่วนใหญ่ก็มีสภาพชีวิตที่แรนแค้น เนื่องจากพื้นที่ค่ายอพยพเหล่านี้มักตั้งอยู่ในพื้นที่ชายแดนห่างไกล โรงเรียนของเด็กยูกันดาจึงมีสภาพขอมช่ออย่างยิ่ง ไม่มีสถานีนามัยที่ตั้งอยู่ใกล้ๆ ส่วนโรงพยาบาลหรือหมอนั้นมีเฉพาะในเมืองใหญ่ ไม่มีสวัสดิการการรักษาพยาบาลฟรีเหมือนในค่ายผู้อพยพ หากเจ็บป่วยต้องควักเงินเก็บออกจากกระเป๋าตัวเองมาใช้จ่าย ไม่มีน้ำสะอาด อาหารนั้นก็ขึ้นกับฤดูกาล ในเดือนมิถุนายน-กรกฎาคม-สิงหาคมนั้น เป็นเดือนที่ยากลำบากเพราะแล้งจัด อาหารในชุมชนนั้นหายากมาก ผู้คนอาจกินเพียงมือเดียวเพื่อให้ผ่านพ้นไปกว่าจะถึงฤดูการเพาะปลูกหน้า ความช่วยเหลือต่างๆจากรัฐบาลนั้นมีน้อยมาก

สวัสดิการและบริการต่างๆ รวมทั้งอาหารที่มีสำหรับผู้อพยพในแหล่งพักพิงถาวรนั้น มีไว้เพื่อผู้อพยพเท่านั้น เด็กๆ ยูกันดาไม่มีสิทธิที่จะมานั่งเรียนด้วย ผู้เจ็บป่วยไม่สามารถมารับบริการที่โรงพยาบาลในค่ายได้ หรืออาหารในยามขาดแคลนก็ไม่ได้การแบ่งปัน จะมีก็แต่จำนวนน้อยนิดที่อาจมีการยกยกเอามาขายในราคาถูกเท่านั้น ดังนั้นสิ่งหนึ่งที่คนยูกันดาในพื้นที่รอบค่ายอพยพนั้นรู้สึกก็คือ รู้สึกอิจฉาผู้อพยพจากประเทศเพื่อนบ้านที่ได้รับการดูแลอย่างดี เพียงเพราะตนไม่ใช่ผู้ประสบเหตุให้ต้องพลัดพรากจากบ้านเมือง ก็เลยต้องรับสภาพความยากลำบากในการใช้ชีวิตต่อไป

ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น คำตอบบางอย่าง ที่เข้าใจยากพอสมควรในแง่มนุษยธรรมก็คือ เพราะองค์การผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาตินั้นมีพันธกิจชัดเจนที่มุ่งเน้นการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ลี้ภัยเป็นสำคัญ เพราะหากเปิดกว้างให้คนในพื้นที่รอบแหล่งพักพิงถาวรได้เข้ามาใช้ประโยชน์จากสาธารณูปโภค โรงเรียน สถานพยาบาล รวมทั้งเข้าถึงอาหารบริจาคแล้ว ทรัพยากรที่มีจำกัดที่มีไว้เพื่อบรรเทาทุกข์กับผู้ลี้ภัยก็จะไม่เพียงพอ แค่นั้นเรียกว่าใกล้ไกล ทุกกรณีก็ล้วนเพื่อช่วยเหลือตามหลักสิทธิมนุษยชน งบประมาณของแต่ละแหล่งพักพิงก็มีจำกัด อีกทั้งยังมีผู้อพยพมาใหม่เรื่อยๆ ในขณะที่ผู้ขอลี้ภัยประเทศนั้นมีน้อยกว่า ดังนั้นแนวปฏิบัติของ UNHCR จึงจำกัดขีดวงการให้ความช่วยเหลือเฉพาะผู้ลี้ภัยเท่านั้น และแท้จริงภาระเหล่านี้ไม่ใช่ภาระของ UNHCR แต่เป็นภาระของรัฐบาลของประเทศนั้นๆ เพียงแต่รัฐบาลไม่สามารถดูแลประชาชนได้ด้วยหลากหลายปัจจัย

ตรรกะแยกส่วนเช่นนี้ฟังดูมีเหตุผลและเข้าใจได้ในบริบทของ UNHCR ที่ต้องดูแลผู้ลี้ภัยระหว่างประเทศ อีกทั้งผู้ลี้ภัยเหล่านี้ก็มีจำนวนมาก จึงไม่สามารถดูแลผู้คนในประเทศที่ไม่ใช่ผู้อพยพได้ทั้งๆ ที่มีความแร้นแค้นและยากจนไม่แพ้กัน

สำหรับประเทศไทยในปัจจุบันนี้ เราใช้ตรรกะเช่นเดียวกันนี้ในการเลือกเยียวยาผู้ประสบเหตุความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ เจกเช่นเดียวกับผู้ลี้ภัยที่เข้ามาในยูกันดา คือละเลยการช่วยเหลือประชาชนคนอื่นที่ยากจนและลำบากเพียงเพราะเขาไม่ใช่ผู้ประสบเหตุความไม่สงบ เช่นเดียวกับประชาชนชาวยูกันดาที่ตั้งคำถามต่อระบบว่า “นี่หรือคือการแก้ปัญหาที่ถูกต้องเหมาะสมและเป็นธรรม”

ทำไมเราต้องดูแลแต่เฉพาะผู้ประสบเหตุความไม่สงบ

เราควรใช้ตรรกะเดียวกันกับที่องค์การผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR) ที่ดูแลเฉพาะผู้ลี้ภัยเท่านั้นโดยไม่สนใจคนพื้นเมือง และนำตรรกะวิธีคิดเช่นนี้มาใช้ในการดูแลเฉพาะผู้ประสบเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้หรือไม่ เพราะหากเปรียบเทียบเขาเหล่านั้นที่ประสบเหตุความไม่สงบก็ประสบทุกข์เหมือนกับผู้ลี้ภัย มีอะไรมากมายที่จะต้องดูแลให้ดีที่สุด จนทำให้วิธีคิดดังกล่าวแข็งแรงและมีเหตุผลมากพอที่จะปิดกั้นไม่ให้มีการดูแลประชาชนทั่วไปที่ก็ยากลำบากไม่แพ้กัน เพียงแต่ไม่ได้ประสบเคราะห์กรรมจากเหตุการณ์ความไม่สงบเท่านั้น เราคิดถูกต้องแล้วหรือ วิธีคิดเช่นนี้เกิดประโยชน์สูงสุดกับสถานการณ์ไม่สงบแล้วหรือ เราทำได้แค่นี้เองหรือ นี่เป็นส่วนหนึ่งของคำถามตัวโตที่น่าขบคิด

คนที่มีประสบการณ์ในการลงพื้นที่เยียวยาผู้ประสบเหตุความไม่สงบทุกคน ย่อมจะเคยรับรู้หรือเกิดความรู้สึกที่สงสารหรืออยากจะทำโอกาสหรือทุนทรัพย์มาช่วยเหลือเพื่อนข้างบ้านของผู้ประสบเหตุความไม่สงบด้วย เพราะบ่อยครั้งที่เพื่อนข้างบ้านนั้นดูจะซัดสนกว่า สภาพบ้านก็ทรุดโทรมกว่า มีคนพิการเจ็บป่วยอาศัยอยู่ด้วยอย่างแออัด เด็กๆ ก็ไม่มีรองเท้าใส่ไปโรงเรียน พี่คนโตก็ต้องออกจากโรงเรียนมาช่วยแม่เลี้ยงน้อง ตัวคุณแม่เองก็อยากได้เงินทุนช่วยเหลือเพื่อประกอบอาชีพเหมือนกัน แต่ด้วยข้อจำกัดและกรอบวิธีคิด ผู้ด้อยโอกาสในชุมชนเหล่านั้นเนื่องจากไม่ได้เป็นผู้ประสบเหตุความไม่สงบ จึงต้องดิ้นรนชีวิตตนเองต่อไป และเราเองก็มักจะจำนนต่อกรอบวิธีคิดนี้ด้วยเช่นกัน

คนทุกคนที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ไม่ว่าจะประสบเหตุความไม่สงบหรือไม่ เขาทุกคนเป็นคนไทย การเอาแนวคิด การช่วยเหลือแบบแบ่งแยก หรือเอาตรรกะแบบการดูแลแต่ผู้ลี้ภัยแต่ไม่ดูแลคนรอบๆ ค่ายผู้ลี้ภัยมาใช้ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นไม่น่าจะถูกต้อง

การดูแลคนด้วยโอกาสทุกคนเป็นพันธกิจของรัฐไทย การลดช่องว่างของผู้คน การส่งเสริมให้เขามีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ไม่ ต้องถึงกับดีเลิศแต่ให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุข ลูกๆ ได้เรียนหนังสือ มีอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ มีเวลาได้ ประกอบศาสนกิจ มีสุขภาพที่ดีสมควรตามวัย และมีชีวิตอยู่ด้วยความหวังในอนาคตที่มีแนวโน้มจะสดใส แล้วทำไมรัฐไทย ไม่ดูแลคนจนคนด้อยโอกาสให้มากขึ้นอีกนิด หากประชาชนทุกคนที่ยากจนในพื้นที่ได้รับโอกาสเช่นนั้น เชื่อได้ว่าความสงบ สุขและสมานฉันท์จะกลับมาสู่ชุมชนอย่างรวดเร็ว จากหนึ่งชุมชนสู่สิบชุมชนและจะค่อยๆ ครอบคลุมความสงบเต็มพื้นที่ในที่สุด

หากวิธีคิดเปลี่ยน การวางแผน การจัดการก็จะมาในลำดับต่อไป

การบริหารจัดการเพื่อการสร้างคุณภาพชีวิตคนไทยจังหวัดชายแดนใต้

วิธีคิดในการสร้างระบบการดูแลคนทุกคนในพื้นที่ที่มีคุณภาพชีวิตที่ยากลำบากเช่นนี้ต้องใช้งบประมาณมากไหม อันนี้คง เป็นความกังวลที่สำคัญของหลายฝ่าย ในปัจจุบันเราใช้งบประมาณปีละหลายหมื่นล้านบาท เพื่อการแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งสามารถควบคุมสถานการณ์ให้อยู่ในระดับที่อาจเรียกได้ว่ายังเอาไว้ได้เท่านั้น แต่ไม่สามารถทำให้เกิดความสงบหยุดการก่อเหตุการณ์รายวันลงไปได้ และการจะใช้กำลังของฝ่ายความมั่นคงในการควบคุมพื้นที่เช่นนี้อย่างเข้มขัน เป็นมาตรการที่จำเป็น แต่ก็ควรเป็นมาตรการระยะสั้น เป็นมาตรการเฉพาะหน้าเท่านั้น จะนำมาใช้ตลอดไปคงไม่ใช่

แล้วอะไรที่จะเป็นมาตรการระยะยาวที่จะสามารถชี้ขาดสถานการณ์แย้งซึ่งประชาชนในครั้งนี้ได้ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ตามบริบทของคนในพื้นที่เท่านั้นที่จะเป็นยุทธศาสตร์ชี้ขาดในระยะยาว เราไม่เริ่มวันนี้แล้วจะเริ่มวันไหน เหตุการณ์ผ่านมาแล้วเกือบ 8 ปีเต็มอย่างไม่มีรู้ตัว หากปฏิรูปที่ดินแล้วจัดสรรที่ดินให้ชาวบ้านที่ยากจนปลูกยางตั้งแต่ปีแรกที่เกิดเหตุความไม่สงบ วันนี้ชาวบ้านเหล่านี้ได้กรีดยางแล้ว มีรายได้ มีความหวัง มีชีวิตที่ดีกว่า หากเริ่มมาตรการการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนอย่างเข้มขันเมื่อเจ็ดปีที่แล้ว สถานการณ์ความไม่สงบในวันนี้ก็น่าจะดีขึ้นกว่านี้

สำหรับการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตนั้น หากดำเนินการแบบราชการด้วยหน่วยงานราชการที่มีอยู่ ก็จะไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ข้าราชการกินเงินเดือนเต็มมือ ทักษะใหม่ๆ ก็ต้องการการฝึกฝน ต้องการเวลา และมีความเสี่ยงต่อการทำงานเพราะในบางกรณีนั้นมีความแปลกแยกกับชุมชน หากตั้งหน่วยงานราชการใหม่ก็ยิ่งสิ้นเปลืองงบประมาณ และไม่ได้รับประกันว่าจะสามารถดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นอาจต้องคิดใหม่ในด้าน การบริหารจัดการ นั่นคือวิธีคิดแบบการสองหางองค์กรในพื้นที่ที่สามารถเข้าถึงชาวบ้านให้ทุนให้เครื่องมือให้เกียรติเพื่อให้เขาเหล่านั้นเข้ามาทำงานให้แทน

ราชการปัจจุบันเวลาจะสร้างตึกหรืองานก่อสร้างอื่นๆก็ไม่เห็นรัฐทำเองจ้างผู้รับเหมามาทำ งานรักษาความปลอดภัยและ การทำความสะอาดก็เริ่มใช้บริษัทเอกชน การศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการต่างๆก็จ้างสถาบันวิชาการดำเนินการให้ แล้วทำไมการสร้างคุณภาพชีวิตประชาชนในพื้นที่ ราชการต้องผูกขาดการทำหน้าที่นั้นเองแต่เพียงฝ่ายเดียว ราชการควร ต้องหาองค์กรอื่นมารับหน้าที่นี้ และราชการก็หันมาทำหน้าที่ควบคุมกำกับติดตามและประเมินผลแทน

สำหรับองค์กรที่มีความเหมาะสมในการปฏิบัติการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนที่ยากจนในพื้นที่ พอจะแบ่งได้ 2 กลุ่มคือ

1. องค์กรภาคประชาชนในพื้นที่
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่

สำหรับองค์กรภาคประชาชนนั้น องค์กรเอกชนที่เหมาะสมกับการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนนั้น คงไม่ใช่ห้างร้าน เอกชน แต่เป็นองค์กรภาคประชาชนที่มีอยู่ในพื้นที่ ซึ่งมีอยู่จำนวนมาก ทั้งที่มีความเป็นทางการเช่นมูลนิธิ สมาคม โรงเรียน เอกชน มหาวิทยาลัย คณะกรรมการประจำศาสนสถาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชมรมต่างๆ กลุ่มเยาวชน อสม.หรือ แม้แต่กลุ่มข้าราชการที่จิตอาสาทำงานโดยไม่เกี่ยวกับหน้าที่การงานตามหน้าที่ราชการ เป็นต้น ไม่จำเป็นต้องเลือกหาแต่ กลุ่มที่เป็นทางการ จดทะเบียนสมาคมมูลนิธิเท่านั้น จะจดทะเบียนหรือไม่สำคัญ แต่มีการปฏิบัติการจริงในชุมชนเป็น สำคัญ ชมรมต่างๆ กลุ่มจิตอาสาต่างๆ กลุ่มผู้ป่วย กลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน หรือแม้แต่บุคคลบางคนที่มีสุจริตใจมายาวนาน ในการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์โดยไม่ได้หวังผลตอบแทน กลุ่มนี้เองที่ควรจะมีการเชื่อมประสาน สนับสนุนให้สามารถ ปฏิบัติการเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนที่ยากไร้ในพื้นที่ ควบคู่กับการเยียวยาผู้ประสบเหตุความ ไม่สงบในพื้นที่

การจัดสรรงบประมาณมาที่กลุ่มองค์กรภาคประชาชนเหล่านี้เป็นจุดเปลี่ยนทางความคิดและการจัดการที่สำคัญที่สุดของ รัฐไทยและราชการไทย ทำไมราชการต้องทำเองทั้งๆ ที่ไม่มีกำลังและความสามารถในการลงมือปฏิบัติการ องค์กรภาค ประชาชนเหล่านี้มีต้นทุนในการจัดการที่ต่ำมาก ต้องการงบประมาณสนับสนุนตามสมควร ต้องการการสร้างกลไกการ กำกับธรรมาภิบาล ซึ่งจะทำให้องค์กรเหล่านี้ที่มีจิตอาสาสูงมากจะสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาจังหวัดชาย แดนภาคใต้ในมิติของการพัฒนาได้อย่างเต็มที่

สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นอีกหน่วยงานที่สามารถเสริมพลังให้มีบทบาทต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของ ประชาชนในระดับตำบลที่รับผิดชอบอยู่ได้ ทั้งด้วยงบประมาณที่องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นที่มีอยู่ งบประมาณส่วนของ กองทุนต่างในตำบล หากมีการจัดเวทีสร้างความเข้าใจและให้แต่ละพื้นที่ดำเนินการตามแนวทางโดยกำหนดรายละเอียด ที่แตกต่างของตนเอง สัญญาณไฟเขียวและนโยบายของรัฐบาลนั้นมีความสำคัญต่อการดำเนินงานขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น รวมทั้งงบประมาณที่อาจให้มาเพิ่มเติม ซึ่งจะช่วยสนับสนุนทั้งงานสังคมสงเคราะห์และงานในมิติการพัฒนา ได้อย่างต่อเนื่อง

อะไรคือเป้าหมายสุดท้ายของการเยียวยา

เป้าหมายต่อภารกิจหนึ่งๆ นั้น มีได้หลายระดับ

ในเบื้องต้น การเยียวยานั้นเป็นไปเพื่อการช่วยเหลือผู้ประสบเหตุการณ์ความไม่สงบให้สามารถดำรงชีวิตหลังความสูญเสียได้โดยมีผลกระทบต่อชีวิตน้อยที่สุด บรรเทาเยียวยาทั้งด้านความจำเป็นทางเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพและจิตใจ ด้านการศึกษาของลูก การประกอบอาชีพ เป็นต้น แต่แน่นอนว่าเป้าหมายเหล่านี้เป็นเป้าหมายเบื้องต้น บรรเทาทุกข์ในระยะวิกฤตเท่านั้น

ความจริงหลักการที่ว่าการเยียวยาในปัจจุบันเป็นเพียงการบรรเทาทุกข์เบื้องต้นนั้น เป็นหลักทั่วไปที่ทุกหน่วยงานก็ทราบดี แต่ทำไปทำไม เยียวยาไปเยียวยามางานบรรเทาทุกข์ระยะสั้นกลับกลายเป็นงานทั้งหมดทั้งมวลที่ทำกันอยู่ในพื้นที่ และมีเหตุผลความชอบธรรมในการทำงานเฉพาะการบรรเทาทุกข์เฉพาะห้าอย่างเดี๋ยวด้วย เพราะทุกวันจะมีผู้บาดเจ็บ ผู้สูญเสีย ทรัพย์สิน หรือผู้เสียชีวิต รายใหม่มาเพิ่มปริมาณงานอย่างไม่ขาดสาย จึงเป็นความชอบธรรมไปโยปรียายที่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องยังคงขยันขันแข็งทำการเยียวยาทุกซั้ววัน เสมือนการตั้งรับผู้ป่วยโรคที่อ่องร่วง โรคไข้เลือดออก โรคเบาหวานที่โรงพยาบาล ตั้งรับเช่นนี้อีกสิบปีร้อยปีก็ได้แก้ที่ต้นเหตุแต่อย่างใด

เยียวยาผู้ประสบเหตุความไม่สงบนั้น สามารถช่วยแก้ไขปัญหาคความไม่สงบที่ต้นเหตุได้ด้วยหรือ อันนี้น่าสนใจมากกว่าวิธีคิดเช่นนี้เป็นจริงๆ ได้ไหม

ในมุมมองของฝ่ายความมั่นคง นักการทหาร เขาก็ชัดเจนว่า หากฝ่ายความมั่นคงจำกัดพื้นที่ฝ่ายขบวนการให้แคบลง ให้ปฏิบัติการได้ยากขึ้น ให้ความถี่ห่างออกไป เช่นนี้ไปเรื่อยๆ ไม่นานก็จะกลับสู่ความสงบ เพราะฝ่ายขบวนการที่มีขนาดเล็กจะสูญเสียไปเรื่อยๆ ทุกวันแล้วจะอ่อนแอลงไปเอง

ในมุมมองของฝ่ายปกครองหรือวิชาการรัฐศาสตร์ การปกครองตนเองเป็นเขตปกครองพิเศษนั้น เป็นคำตอบของการสลายเงื่อนไขของฝ่ายขบวนการในการก่อเหตุ เป็นการเปลี่ยนเกมส์จากการต่อสู้กันด้วยอาวุธ มาเป็นการต่อสู้กันบนโต๊ะในห้องประชุม ด้วยกระดาษปากกาและการจัดการ

ในมุมมองของนักพัฒนา ภาคประชาสังคมหรือภาคประชาชนที่เป็นกลุ่มกิจกรรมในสังคม อาจจะมีมุมมองที่คิดว่า การพัฒนาคุณภาพประชาชนในพื้นที่ให้ดีที่สุด ทุกคนต้องมีกิน มีบ้านที่สภาพดีพอควร ทีโอกาสในการประกอบศาสนกิจ มีอาชีพ มีรายได้ มีการพึ่งพากันในชุมชนและมีการเรียนรู้ยอมรับผสมผสานทางวัฒนธรรมในพื้นที่ และสิ่งเหล่านี้นำไปสู่ความหวังของผู้คน ความหวังในชีวิตที่ดีกว่าโดยไม่ต้องไปจับอาวุธนี้เองที่จะนำมาซึ่งความสงบสุขในระยะยาว

สำหรับมุมมองของกลุ่มที่ทำหน้าที่เยียวยาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ นั้น ก็มีแนวคิดไปในทิศทางเดียวกับภาคประชาสังคม

เป้าหมายสูงสุดของเขี่ยวนานี้ ควรก้าวไปให้ถึงซึ่งการสร้างความสมานฉันท์ด้วยการพัฒนาคุณภาพคนยากคนจนในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้มีคุณภาพชีวิตและชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

ที่สำคัญที่สุดของการเขี่ยวนานี้ ปัจจุบันจำกัดขอบเขตอยู่ที่การเขี่ยวยาผู้ประสบเหตุความไม่สงบ แต่ความลำบากใจเมื่อทีมเขี่ยवालงพื้นที่เยี่ยมเยียนผู้ประสบเหตุความไม่สงบก็คือ เราให้การช่วยเหลือแต่ครอบครัวเป้าหมาย ในขณะที่เพื่อนบ้าน ซึ่งยากจนยิ่งกว่า ชีวิตลำบากไม่น้อยกว่ากัน ลูกๆก็ไม่มีเงินไปโรงเรียนเหมือนกัน บ้านกลับเก่าทรมกว่าด้วย แต่กลับไม่ได้รับความช่วยเหลือใดๆ นั่นใช่แล้วหรือคือสิ่งที่ถูกต้องควรจะเป็น การทำเช่นนี้ช่วยเหลือแต่กลุ่มเป้าหมายที่ประสบเหตุความไม่สงบ จะทำให้เกิดสังคมน่าที่ต่ำกว่าที่สมานฉันท์กว่า ที่ผู้คนมีความสุขกว่าได้จริงหรือ คำตอบชัดเจนว่า “ไม่ได้ทำให้เกิดความเป็นธรรมชาติความสมานฉันท์ในระดับชุมชนเลย”

บทสรุปที่ไม่อยากให้ไทยแลนด์ดูแลคนไทยแบบสหประชาชาติดูแลคนยูกันดา

กรอบคิดการช่วยเหลือชาวบ้านที่ยากจนกลุ่มต่างๆ ของชุมชนนั้น ควรต้องมีการปรับเปลี่ยนใหม่ ให้มีการช่วยเหลือคนยากคนจนทุกคนในชุมชน ตั้งเป้าหมายให้เขาขึ้นได้ใน 5 ปี ให้พวกเขาได้เรียนอย่างเต็มที่ แน่ใจว่ากลุ่มผู้ประสบเหตุความไม่สงบนั้น ได้รับการช่วยเหลือไปบ้างแล้ว และงานก็เต็มมือของศักราชรัฐที่มีอยู่ในพื้นที่มากแล้ว รัฐบาลหรือ ศอบต.ควรจะต้องหาองค์กรชั้นนำดูแลจัดการการพัฒนาคุณภาพอย่างจริงจังแก่กลุ่มคนยากจนที่สุดในชุมชน ควบคู่กับการเขี่ยวยา ผู้ประสบเหตุความไม่สงบด้วย เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต ลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำในชุมชน สร้างความหวังแก่ผู้คน สร้างความเชื่อมั่นศรัทธาแก่รัฐไทย ด้วยความจริงใจและเต็มร้อย

วันนี้รัฐบาลและ ศอบต. เป็นผู้ดูแลประชาชนทุกคนในจังหวัดชายแดนใต้ ทำไมต้องช่วยเหลือเขี่ยวยาแต่ผู้ประสบเหตุความไม่สงบเท่านั้น ทอดทิ้งคนในชุมชนเดียวกันที่ยากลำบากกว่าให้ดิ้นรนสู้ชีวิตตามลำพัง ทำไมเราจึงต้องใช้แนวคิดเดียวกันกับที่องค์การผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติดูแลแต่ผู้ลี้ภัย ไม่ดูแลคนพื้นถิ่น แต่ที่นี้คนไทยด้วยกันทุกคน จะประสบเหตุความไม่สงบหรือไม่ก็คนไทยเหมือนกัน

การพัฒนาคุณภาพคนยากคนจนทุกคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่เฉพาะการเขี่ยวยาผู้ประสบเหตุความไม่สงบในพื้นที่นั้น คือหัวใจของการสร้างสันติสุขของภาคใต้ในระยะยาว เราปล่อยให้เวลาให้เลยผ่านไปแปดปีเต็มไปอย่างน่าเสียดาย เสียดายกับโอกาสแห่งการสะสมความเชื่อมั่นต่อรัฐไทยในการดูแลประชาชนทุกคน

วันถึงเวลาเปลี่ยนกระบวนทัศน์การพัฒนาคุณภาพชีวิต ที่มีการเขี่ยวยาผู้ประสบเหตุความไม่สงบได้เดินนำไปบ้างแม้อ่อนแรง เปลี่ยนมาให้การดูแลคนจนคนลำบากทุกคนในพื้นที่ อีกไม่นานแสงอรุณแห่งสันติสมานฉันท์จะโชนฉาวขึ้นมาเองอย่างไม่รู้ตัว